

АНОТАЦІЯ

Чорноус А. Г. Адміністративно-правове регулювання Національної інформаційної інфраструктури України. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі 08 право за спеціальністю 081 право. – Київський національний університет імені Тараса Шевченка – Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, 2020.

Дисертація є самостійною завершеною науковою працею, присвяченою дослідженню поняття, структури, принципів та ознак національної інформаційної інфраструктури як об'єкта адміністративно-правового регулювання, дослідженню генези та розвитку національної та глобальної інформаційних інфраструктур.

У першому розділі даної роботи окрему увагу присвячено аналізу зарубіжного досвіду в питанні регулювання національних інформаційних інфраструктур, а також аналізу поточного стану та перспектив розвитку Національної інформаційної інфраструктури України. Автором дисертаційної роботи також досліджено особливості діяльності структурних компонентів Національної інформаційної інфраструктури України як правової та організаційної платформи діяльності органів публічної адміністрації.

Детерміновано інформаційну інфраструктуру як особливу систему інформаційно-організаційних елементів, метою якої є забезпечення належного функціонування та розвитку інформаційного суспільства, до складу якої входять електронні інформаційні ресурси, автоматизовані інформаційні системи, засоби доставки інформаційних ресурсів, інституційні складові, системи забезпечення функціонування

інформаційної інфраструктури та системи формування якісних кадрових ресурсів.

Встановлено, що історично поняття інформаційної інфраструктури бере свої витoki з поняття Глобальної інформаційної інфраструктури, що виникло у 1990-х роках в США. В той час під Глобальною інформаційною інфраструктурою розумілася єдина загальнодоступна цифрова платформа створення та обміну інформацією (знаннями). В подальшому, на Всесвітній конференції з розвитку телекомунікацій 1994 року віце-президентом США Альберта Гора зацентовано увагу присутній на важливість розвитку інформаційно-телекомунікаційних мереж базуючись на принципах залучення приватних інвестицій, сприяння конкуренції, надання відкритого доступу до мереж усім інформаційним провайдерам і користувачам, запровадження гнучких механізмів адміністративного та законодавчого регулювання Глобальної інформаційної інфраструктури та забезпечення загальнодоступності послуг.

За результатами проведеного дослідження встановлено, що інформаційна інфраструктура виступає спеціальним організаційним та правовим фундаментом розбудови загальнодоступного та відкритого інформаційного суспільства, який складається з наступних структурних компонентів: інформаційних ресурсів, інформаційних систем, інституційних та кадрових складових, систем забезпечення засобів обміну інформації та функціонування інформаційної інфраструктури. При цьому інформаційну інфраструктуру варто розглядати та досліджувати одразу на трьох різних рівнях: глобальному, національному та місцевому. В цьому контексті зауважено першочергову необхідність забезпечення належного нормативно-правового врегулювання явища інформаційної інфраструктури України на національному рівні на підставі окремого закону або підзаконного акту.

Також встановлено, що, з огляду на розмежування компетенції органів державної влади та місцевого самоврядування як самостійних складових органів публічної адміністрації, найбільш коректним є поділ місцевої та національної інфраструктур на частину та ціле.

У другому розділі дисертаційного дослідження автором приділено увагу існуючому нормативно-правовому забезпеченню Національної інформаційної інфраструктури України, визначенню правового статусу відповідних суб'єктів державного регулювання, а також висвітленню перспектив подальшого розвитку Національної інформаційної інфраструктури України.

З-поміж іншого, визначено механізм адміністративно-правового регулювання національної інформаційної інфраструктури України як систему адміністративно-правових норм, відносин та засобів, що відображають динамічну, фактичну й постійну діяльність суб'єктів публічної адміністрації в сфері формування та розвитку національної інформаційної інфраструктури.

В свою чергу, проведений аналіз механізму адміністративно-правового регулювання національної інформаційної інфраструктури та його складових дозволить забезпечити правову захищеність інтересів та прав суб'єктів адміністративних правовідносин в досліджуваній нами сфері.

З огляду на відсутність спеціального органу виконавчої влади, до компетенції якого входило б формування та реалізація державної політики, направленої безпосередньо на формування та розвитку національної інформаційної інфраструктури, зазначено про доцільність розгляду та затвердження проекту Концепції створення національної інформаційно-комунікаційної інфраструктури України або розробки та прийняття іншого релевантного нормативно-правового акту, яким буде передбачено

створення нового спеціального органу державної влади, або розширення компетенції одного з вже існуючих.

Визначено мету законодавчої регламентації національної інформаційної інфраструктури, яка полягає в забезпеченні існування нормативно-визначеної організації інформаційного простору, в умовах якого національна інформаційна інфраструктура є невід'ємною складовою глобальної інформаційної інфраструктури, що матиме наслідком зростання ефективності та якості адміністративних послуг, що надаються органами публічної адміністрації, забезпечення відкритості та прозорості управлінських процесів, покращення бізнес-клімату та загального рівня життя населення.

Встановлено, що до обов'язкових елементів механізму адміністративно-правового регулювання національної інформаційної інфраструктури належать норми адміністративного права, суспільні відносини, що формуються під час забезпечення органами публічної адміністрації реалізації та захисту прав, свобод і законних інтересів фізичних і юридичних осіб, а також в процесі державного і самоврядного управління в сферах соціально-економічного й адміністративно-політичного розвитку та охорони громадського порядку, а також акти реалізації суб'єктивних прав та обов'язків. Крім того, запропоновано розрізняти й факультативні елементи, зокрема норми тлумачення права, правові принципи, правозастосовчі акти, правову культуру тощо.

Використано та проаналізовано названі структурні компоненти, за результатами чого визначено норми адміністративного права як встановлені державою загальнообов'язкові правила поведінки, що мають на меті впорядкування адміністративних відносин (суспільних відносин у сфері діяльності публічної адміністрації, внаслідок порушення яких можливим є застосування заходів адміністративного примусу). Окрім цього, вказано, що найбільш влучним визначенням актів реалізації прав та

обов'язків вбачається визначення їх як фактичної поведінки суб'єктів правовідносин, що пов'язана із реалізацією (здійсненням) своїх прав та обов'язків.

Запропоновано виділити серед суб'єктів державного регулювання та формування національної інформаційної інфраструктури чотири організаційно-структурні рівні. До першого рівня запропоновано віднести Верховну Раду України, Президента України, Кабінет Міністрів України та Раду національної безпеки і оборони України; до другого – суб'єктів державного регулювання; до третього – підприємства, установи й організації, що мають критично важливе значення для національного рівня розвитку інформаційного суспільства; до четвертого – громадян та їх об'єднання, а також державні та приватні засоби масової інформації.

З'ясовано, що одним з найбільш проблемних питань при формуванні та використанні інформаційних ресурсів є несистемність, розгалуженість та вибірковість інформатизації взаємодії органів публічної адміністрації між собою та між фізичними та юридичними особами приватного права, а також відсутність єдиних підходів та норм до регулювання такої взаємодії.

Відтак, з метою усунення вказаних типових проблем запропоновано створити необхідну нормативно-правову базу, в умовах якої "інформаційний ресурс" буде розглядатися як наріжний камінь національної інформаційної інфраструктури України та буде визначатися як окремий документ або сукупність документів в інформаційних системах (бібліотеках, архівах, банках даних та інших інформаційних системах).

Третій розділ дисертаційної роботи акцентує увагу на адміністративно-правовому регулюванні окремих складових Національної інформаційної інфраструктури України, зокрема, інформаційних ресурсів, автоматизованих інформаційних систем та інформаційно-телекомунікаційних систем, інституційних складових національної інформаційної інфраструктури, а також системі кадрових ресурсів

необхідних для належного функціонування Національної інформаційної інфраструктури України.

В межах проведеного дослідження проаналізовано релевантний міжнародний досвід правового регулювання функціонування автоматизованих інформаційних систем та інформаційно-телекомунікаційних систем, який має бути корисним для підвищення ефективності роботи органів публічної адміністрації та формування принципово нової моделі електронної демократії – форми організації суспільства, за якої громадяни та суб'єкти господарювання залучатимуться до участі у здійсненні публічного управління та державотворення, а також до місцевого самоврядування із застосуванням інформаційно-телекомунікаційних технологій (створення так званої "країни в смартфоні").

За результатами проведеного дисертаційного дослідження зроблено висновок, що правильний підбір кваліфікованих працівників органів публічного самоврядування є важливою запорукою забезпечення захищеності інформаційних ресурсів (зокрема публічних) як фундаментальної складової національної інформаційної інфраструктури.

Встановлено, що досі невирішеними залишаються проблемні питання, пов'язані недостатньо кваліфікованими працівниками органів публічної адміністрації та неналежним захистом інформаційних ресурсів. Для вирішення висвітленої проблеми запропоновано законодавчого закріпити можливість використання поліграфічних приладів для осіб, які бажають працювати в органах державної влади або місцевого самоврядування з інформацією з обмеженим доступом; максимально автоматизувати всі робочі процеси та запровадити додаткові вимоги до потенційних працівників у сфері надання інформаційних послуг.

Ключові слова: інформаційна інфраструктура, національна інформація інфраструктура, інформаційні ресурси, інформаційні відносини, інформаційне суспільство.

ABSTRACT

A. Chornous. Administrative legal regulation of the National Information Infrastructure of Ukraine. – *Qualifying scientific work, manuscript copyright.*

Thesis for the degree of Doctor of Philosophy by program subject area 08 Law, specialization 081 Law. – Taras Shevchenko National University of Kyiv – Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, 2020.

The thesis is an independent completed scientific paper devoted to the examination of the notion, structure, principles and characteristics of the national information infrastructure as an object of administrative legal regulation, to the examination of genesis and development of national and global information infrastructures.

In the first section of this work, special attention is paid to the analysis of foreign experience in the regulation of national information infrastructures, as well as to the analysis of the current state and development prospects of the National Information Infrastructure of Ukraine. The thesis author has also studied the peculiarities of the structural components of the National Information Infrastructure of Ukraine as of a legal and organizational platform for the public administration bodies' activities.

The information infrastructure has been determined as a special system of informational and organizational elements, the purpose of which is to ensure the proper functioning and development of information space, which includes electronic information resources, automated information systems, means of information resources delivery, institutional components, systems that ensuring the functioning of information infrastructure and systems of qualified human resources formation.

According to the research results, it has been established that from the historical perspective the concept of information infrastructure takes its origins

from the concept of Global Information Infrastructure, which originated in the 1990s in the United States. At that time, the Global Information Infrastructure was defined as a publicly available digital platform for the creation and exchange of information (knowledge). Subsequently, at the 1994 World Telecommunication Development Conference, the U.S. Vice President Albert Gore emphasized the importance of telecommunications networks development based on the principles of private-based funding, competition promotion, open access to networks of all information providers and users, flexible mechanisms for the administrative and legislative regulation of the Global Information Infrastructure and proper availability of all services.

As it has been proved based on the research results, information infrastructure is a special organizational and legal basis for creating a public and open information society, which consists of the following structural components: information resources, information systems, institutional and human resources, systems for providing information exchange facilities and ensuring information infrastructure functioning. Meanwhile, it has also been stated that information infrastructure should be considered and explored at three different levels: global, national and local. In this context, the urgent need to ensure the proper regulation of the phenomenon of information infrastructure of Ukraine at the national level under a separate law or by-law was highlighted.

It was also found that, given the separation of competences of public authorities and local self-governments as independent constituents of public administration, the most correct is the division of local and national infrastructures into part and whole.

In the second section of the thesis, the author focuses on existing legal regulation of the National Information Infrastructure of Ukraine, defines the legal status of the respective government regulation subjects, as well as highlights prospects for further development of the National Information Infrastructure of Ukraine.

Among other things, the mechanism of administrative and legal regulation of the national information infrastructure of Ukraine is defined as a set of administrative and legal means, which influence upon public relations in the sphere of national information infrastructure formation and development, which arise while public administration subjects exercise their powers.

The carried out analysis of the mechanism of administrative and legal national information infrastructure and its structural elements is a prerequisite for creating the necessary means of ensuring the protection of administrative and legal protection of rights in the specified sphere.

In view of the lacking special executive body, which would be responsible for forming and implementing state policy aimed at the formation and development of national information infrastructure, it has been stated that it is advisable to consider and approve the draft Concept of creating a national information and communication infrastructure of Ukraine or to develop and adopt any other a relevant regulatory act that would envisage the creation of a new special government body, or the increase of the competence of one of the existing bodies.

The purpose of the legislative regulation of the national information infrastructure was determined as the necessity of ensuring the existence of a normatively defined organization of the information space, in which national information infrastructure is an integral part of the global information infrastructure. Furthermore, it was explained that such regulation will result in increased efficiency and quality of administrative services provided by public administration bodies, ensuring transparency of managerial processes, improvement of business climate and quality of life.

It was also established that the mandatory elements of the mechanism of administrative and legal regulation of the national information infrastructure include the rules of administrative law, public relations, which are formed in the course of ensuring that bodies of public administration exercise and protect rights,

freedoms and legal interests of individuals and legal entities, as well as in the process state and municipal authorities activity in the spheres of social, economic, administrative and political development and public order protection, as well as acts of implementation of entities rights and responsibilities. In addition, it is proposed to distinguish between optional elements, such as norms of interpretation of law, legal principles, enforcement acts, legal culture etc.

The named structural components were used and analyzed, which resulted in the definition of the rules of administrative law as state-binding rules of conduct aimed at streamlining administrative relations (public relations in the sphere of public administration activity, which could lead to the application of state coercion measures). In addition, it is stated that the most accurate definition of the acts of realization of rights and obligations is to define them as the actual behaviour of the subjects of legal relations, which is connected with the realization (exercise) of their rights and duties.

It is proposed to distinguish four organizational and structural levels among the subjects of state regulation and the formation of national information infrastructure. The first level is proposed to include the Verkhovna Rada of Ukraine, the President of Ukraine, the Cabinet of Ministers of Ukraine and the National Security and Defense Council of Ukraine; to the second – subjects of state regulation; to the third – enterprises, institutions and organizations that are critical to the national level of information society development; to the fourth – citizens and their associations, as well as public and private media.

It has been found that one of the most problematic issues in the formation and use of information resources is the non-systematic, ramified and selective informatization of interaction between public administration bodies among themselves and between individuals and legal entities of private law, as well as the lack of common approaches and norms for regulating such interaction.

Therefore, in order to eliminate these typical problems, it is proposed to create the necessary legal framework in which the "information resource" will be

considered as a cornerstone of the national information infrastructure of Ukraine and will be defined as a separate document or a set of documents in information systems (libraries, archives, banks data and other information systems).

The third section of the thesis emphasizes the administrative legal regulation of certain components of the National Information Infrastructure of Ukraine, in particular, information resources, automated information systems and information and telecommunication systems, institutional components of the national information infrastructure, as well as the system of personnel resources necessary to ensure proper functioning of the National Information Infrastructure of Ukraine.

Within the framework of the conducted research, relevant international experience of legal regulation of the functioning of automated information systems and information and telecommunication systems has been analyzed, which should be useful for improving the efficiency of public administration bodies activity and formation of a fundamentally new model of electronic democracy - a form of society organization, in which citizens and legal entities will be involved in public administration and governmental formation, as well as in municipal management using information and telecommunication technologies (creating a so-called "state in a smartphone").

Based on the dissertation results, it was concluded that the proper selection of skilled public sector employees is a crucial prerequisite for ensuring the protection of information resources (in particular, public ones) as a fundamental component of the national information infrastructure.

It has been established that there are still unresolved issues related to the inadequately qualified employees of public administration bodies and the inadequate protection of information resources. In order to solve the enlightened problem, it is proposed to fix the possibility of using polygraphic devices for persons who wish to work in state authorities or local self-government with information with restricted access; maximize the automation of all workflows and

introduce additional requirements for potential employees in the provision of information services.

Key words: information infrastructure, national information infrastructure, information resources, information relations, information society.

Список опублікованих праць за темою дисертації:

Праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Чорноус А. Г. Національна інформаційна інфраструктура як правова та організаційна платформа діяльності публічної адміністрації. *Право і суспільство*. Дніпро, 2017. № 2. С. 125-129.

2. Чорноус А. Г. Перспективи вдосконалення національної інформаційної інфраструктури України. *Право і суспільство*. Дніпро, 2018. № 2. С. 151-157.

3. Чорноус А. Г. Поняття та структура механізму адміністративно-правового регулювання Національної інформаційної інфраструктури України. *Прикарпатський юридичний вісник*. Одеса, 2018. № 1. С. 161-165.

4. Чорноус А. Г. Інформаційні ресурси як елемент Національної інформаційної інфраструктури: їх створення та використання. *Інформація і право*. Київ, 2018. № 3 (26). С. 49-55.

5. Чорноус А. Г. Система кадрових ресурсів як необхідного активного інструменту впливу на інформаційний простір: їх створення та використання. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія "Право"*. Ужгород, 2018. № 51. С. 59-62

6. Chornous A. Legal Regulation of Institutional Components of National Information Infrastructure of Ukraine. *European political and law discourse*. Vol. 6, Issue 4, 2019. 98 p.

7. Vilgushynkyi M., Chornous A. № 4/2018 Administrative and Legal Regulation of Information Relations of Public Procurements Subjects in the Economy Sphere. *Baltic Journal of Economic Studies*. Vol. 4, 2019. 74-81 p.p.

Праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

8. Чорноус А. Г. Державна та національна інфраструктура: деякі проблеми співвідношення і розмежування понять. *Актуальні питання державотворення в Україні: мат. міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 19 травня 2017 року)*. Київ, 2017. С. 281-283.

9. Черноус А. Г. Правова природа інформаційних ресурсів та їх місце в інформаційно-комунікаційних системах. *Актуальні питання державотворення в Україні*: мат. міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 18 травня 2018 року). Київ, 2018. С. 320-321.

10. Черноус А. Г. Автоматизовані інформаційні системи та інформаційно-телекомунікаційні системи як елементи інформаційної інфраструктури. *Верховенство права та правова держава*: мат. міжнар. наук.-практ. конф. (Ужгород, 14-15 вересня 2018 року). Ужгород, 2018. С. 120-123.

11. Черноус А. Г. Правовий статус суб'єктів державного регулювання та формування Національної інформаційної інфраструктури України. *Юридична наука в сучасному світі: здобутки та перспективи*: мат. міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 21 вересня 2018 року). Київ, 2018. С. 106-109.